

KONFERENCIA HUBAI PÉTER TISZTELETÉRE

(WJLF, 2023. november 10-12.)

ELŐADÓK, ABSZTRAKTUMOK

BÁRDOS-FÉLTORONYI MIKLÓS, PhD

professor emeritus, Louvain-la-Neuve, Université catholique de Louvain

Egy-két megjegyzés az európai biztonságról és az ukrajnai háborúról

kulcsszavak: Moszkva; Washington; béke

*

BOGNÁR LÁSZLÓ, PhD

egyetemi docens, Miskolc, EME; Budapest, WJLF

Ki vétkezett? / Kieślowski tévésorozata 2. epizódjának morális nehézségei

kulcsszavak: Kieślowski; Tízparancsolat; kazuisztikus értelmezés

Az epizód értelmezése több nehézséget támaszt. A két főszereplő milyen traumákkal lép be a cselekménybe? Gyógyíthatók-e a főhősök traumái? Enyhülnek-e a főhősök traumái az epizódban? Milyen a kommunikáció az orvos és Dorota között? Hogyan és mivel sértik meg a főhősök egymás magánéletét? Hogyan változik meg a két főhős viselkedése a cselekmény során? Az alkotók szerint ezt az epizódot lehet a legnehezebben megfeleltetni a Tízparancsolatnak. Melyik parancsolatot lehet az epizódra vonatkoztatni? Csak az orvost kell elmarasztalni, vagy Dorotát is, vagy csak Dorotát és az orvost nem? Miben lehet őket elmarasztalni? Szükséges-e az epizód kazuisztikus olvasata? Hogyan értelmezik Zofia szemináriumán az epizód történetét? Mi legitimálja a vígjátéki elemek jelenlétét a filmben? Az elbeszélés térhasználata hogyan jeleníti meg a főhősök egymáshoz való viszonyulását? Mivel járul hozzá a lakótelep mint narratív épített tér a karakterek és a történet megjelenítéséhez?

The moral difficulties of episode 2 of Kieślowski's TV series / Kieślowski, Decalogue, a casuistic interpretation

Interpreting the episode raises several difficulties. With what traumas do the two main characters enter the plot? Can the traumas of the protagonists be cured? Are the protagonists' traumas alleviated in the episode? How does the communication between the doctor and Dorota change? How and in what ways do the protagonists violate each other's privacy? How does the behaviour of the two protagonists change during the plot? According to the creators, this episode is the most difficult to relate to the Ten Commandments. Which commandment can be applied to this episode? Should only the doctor be condemned, or Dorota too, or only Dorota and not the doctor? What can they be condemned for? Is a casuistic reading of the episode necessary? How is the story of the episode interpreted in Zofia's seminar? What legitimizes the presence of comic elements in the feature? How does the narrative's use of space represent the protagonists' relationship with each other? How does the housing estate as narrative built space contribute to the representation of the characters and the story?

BOGNÁRNÉ HORGOSI ANIKÓ, Drs

Budapest, WJLF, EHE

Kereszténység és liminalitás napjainkban / Az átmeneti rítusokhoz kapcsolódó tudás megjelenése a gyakorlati teológiában

kulcsszavak: liminalitás; communitas; gyakorlati teológia

Az átmeneti rítusok három fázisának elmélete elsősorban A. van Gennep és Victor Turner munkásságához kapcsolható. A rítusok során általánosan megjelenő szabályosságok leírásával a kultúrantropológiai irodalomban sűrűn találkozhatunk mint a törzsi szerveződésű népek szokásainak mintájával. De vajon gondolunk-e ezekre a szabályosságokra saját vallási életünk szertartásaival kapcsolatban? Általánosságban nem, ám a közelmúltban több olyan élményben is részem volt, amely árnyalja a válaszomat. Talán kevésbé meglepő, hogy szűkebb kutatási területemen – az észak-amerikai őslakosok keresztény mozgalmainak vizsgálata során – felmerül ez a kérdés. A válasz meglepő és izgalmas.

A mai magyar tudományos életben is új jelentőségre tesz szert ez a téma. Az elmúlt héten vettem részt az Evangélikus Hittudományi Egyetem konferenciáján, ahol két előadás is közletről érintette a problémakört. Előadásomban személyes élményeimre támaszkodva, a szakirodalom segítségével szeretném körüljárni a liminalitás és a communitas fogalmainak a keresztény vallási élet számára újra felfedezett jelentőségét.

*

CZÖVEK TAMÁS, PhD

főiskolai tanár, Budapest, WJLF, PTF

Exodus 2: Mózes születése

kulcsszavak: Mózes; Egyiptom; 40

A nőknek az Exodus elején játszott szerepére többen felfigyeltek. A legátfogóbban talán Thomas Römer tanulmányozta a női szereplőket. Három epizódban lépnek fel nők szabadító szerepben (1,15-22; 2,1-10; 4,24-26). Én a középső történetet fogom tanulmányozni ezek közül, melyben névtelen nők játsszák a főszerepet. E rövid előadásban a történet két olyan motívumát fogom elemezni, melyek eddig nem kaptak kellő figyelmet: a 40-es számot, ill. a neveket. A 40-es szám meghatározó Mózes életében. Mózes neve a tudományos konszenzus szerint egyiptomi eredetű, „gyerek” jelentéssel. Mindkettő motívumnak lehet teológiai jelentősége.

*

CSEPREGI ANDRÁS, PhD

egyetemi docens, Budapest, WJLF, BFEG

Erőszak és erőszakmentesség Bonhoeffer teológiájában / Identitás és teológia

kulcsszavak: Bonhoeffer; erőszak(mentesség); identitás

Előadásomban Bonhoeffer életének és gondolkodásának nyilvánvaló ellentmondásával foglalkozom: bár 1932-ben magát pacifistának vallotta, később csatlakozott ahhoz a titkos ellenálláshoz, amelynek az volt a célja, hogy meggyilkolja Hitlert. Az ellentmondás gyökereinek keresése során megkérdőjelezem azt a két bevett érvelést, amelyet magyarázatul szokás adni: Bethge és követői érvelését, miszerint Bonhoeffer kinőtte a korábbi pacifista álláspontját, és a mennonita szerzők érvelését is, miszerint végig pacifista maradt. Véleményem szerint Bonhoeffer álláspontja az erőszak és az erőszakmentesség kérdésében kezdettől fogva végig ambivalens maradt. Az ambivalencia egyrészt a családja történetéből és szemléletéből ered, másrészt pedig a korabeli német Luther-értelmezésből, amiben Bonhoeffer is nevelkedett. Mind a családi, mind a teológiai örökséget igyekezett megérteni, de a neki jutott rövid idő

alatt ez csak részben sikerülhetett. Becsületos küzdelme a látásért biztatás lehet a toxikus örökségekkel való szembenézés számára.

Violence and Non-Violence in Bonhoeffer's Theology

My experiment deals with the apparent contradiction in Bonhoeffer's life and thought: while he became a resolute pacifist by 1932, he eventually joined the secret resistance aiming to kill Hitler. While searching the roots of this contradiction, I question the main types of the solution to this problem, appearing in Bonhoeffer-interpretation: both the „development-type” and the „consistency-type” (my characterisations). According to the „development-type” Bonhoeffer grown out his pacifist phase of life, and accepted killing as part of free responsibility (e.g. Bethge, Green); according to the „consistency-type”, Bonhoeffer never gave up his pacifist convictions, notwithstanding his participation in the resistance (Nation, Stiegrist, Umbel).

My point is, that Bonhoeffer's relation to violence and non-violence was ambivalent from the beginning until the very end. The roots of this ambivalence came from his heritages, both from his family and the dominant understanding of Luther in his German Lutheran community.

*

FÁBIÁN ZOLTÁN IMRE, Dr. habil. PhD

egyetemi docens, Budapest KRE (Károli Gáspár Református Egyetem); Budapest, MKE (Magyar Képzőművészeti Egyetem)

A Szájmegnyitás rituálé 71. jelenete más összefüggésben

kulcsszavak: szájmegnyitás; Thot; Nefermenu (TT 184)

Az ókori Egyiptom halotti szövegcsoportjainak egyike az ún. Szájmegnyitás rituáléja. A Ramessida korban az egyik jellegzetes thébai sírcsoportban, a Hoha-csoportban, a sírhoz kapcsolódó kultuszhelyet díszítő és egyben értelmező domborművek egyik jellegzetes alkotóeleme a rítusok jelenetsorának első ötvenegynéhány eleméből válogatott készlet. Bizonyos jelenetekről feltételezhető, hogy eredetileg más összefüggésben szerepelhettek, és onnan emelték be őket a Szájmegnyitás rítusainak sorozatába. Az említett thébai sírcsoport több tagjánál, ahol egyébként a Szájmegnyitás sorozata szerepel, a 71. jelenet egy más építészeti térben is meghatározható, a dekorációs-értelmező program eltérő összefüggésében kapott helyet. Ennek alapján a jelenetről feltételezhetjük, hogy két hagyomány is fenntartotta, mégpedig különböző értelmezéssel.

Scene 71 of the Opening of the Mouth ritual in a different context

One of the groups of funerary texts in ancient Egypt is the Opening of the Mouth ritual. During the Ramesside period, in one of the distinctive Theban tomb complexes known as the El-Khoha group, a set of reliefs decorating and interpreting the cult place included elements selected from the first fifty-some scenes of the ritual. It is assumed that certain scenes may originally have appeared in a different context and were later incorporated into the sequence of the Opening of the Mouth ritual. In several tombs within the mentioned Theban group where the sequence of the Opening of the Mouth is otherwise present, scene 71 can also be identified in a different architectural space, within a different context of decoration and interpretation. It can be presumed that this scene was maintained by two different traditions, each with a distinct interpretation.

GOMBOCZ ESZTER, PhD

egyetemi docens, Budapest, WJLF; Vác, AVKF

A poszttraumás növekedés lehetősége holokauszt-túlélőknél

kulcsszavak: poszttraumás fejlődés; distressz; saját trauma-narratíva

Előadásom első részében a PTN fogalmát, vizsgálati módszereit ismertetem, majd a koncepció megvalósulásának lehetőségeit veszem fontolóra első generációs holokauszt túlélők narrációjának elemzésével.

A poszttraumás fejlődés felőli megközelítés a traumát követő időszaknak nyilvánvalóan csak az egyik, szerencsés kimenetelét állítja a középpontba. Ebből következően a PTN eshetőségét kutatva óvakodom az általam kiválasztott történetek egysíkú megközelítésétől, figyelembe véve a trauma (legalább) kettős (negatív és pozitív), akár egyidejűleg is jelenlévő, illetve olykor életszakaszok szerint változó természetét.

A holokauszt túlélők poszttraumás fejlődésének vizsgálata ráadásul fokozottan ingoványos terület. A Soá után életben maradtakban ugyanis szégyenérzetet, az odaveszettek „elárulása” miatti önvádat is kiválthat a PTN (esetleges) felismerése.

*

GYÓRY HEDVIG, dr. univ., PhD

Budapest, MEBT, elnök

Anubisz, élet és halál ura // Anubis, master of life and death

kulcsszavak: Egyiptom; vallástörténet; hagyomány

Anubisz az egyiptomi panteon egy jól ismert istensége, akit a fáraókor folyamán jellemzően a balszamozás isteneként tartunk számon, és a halottak túlvilági segítője, aki a mérlegeléséhez kíséri őket. Érdekes módon, az egyik orvosi szövegben azonban azt olvassuk mind az Ebers, mind a berlini 3038. lelt.sz. papirusz változatban, hogy Anubisz lábai alatt találták, Létopoliszban a láb súlyos betegségének a kezelésére szolgáló leírást. Minthogy ez a szöveg kifejezetten az élő emberek gyógyítására vonatkozik, Anubisznak a megszokottól egészen már vonatkozását jelzi. Az előadás erre a jelenségre keresi a választ – Anubisz szerepét vizsgálja a földi létben.

*

KARASSZON ISTVÁN, PhD

egyetemi tanár, Budapest, KRE; Komárom, SJE

Még egyszer: Dávid elfoglalja Jeruzsálemet

kulcsszavak: Sámuel; Krónikák; exegézis

Sokat vitatott kérdés, hogy hogyan foglalta el Dávid Jeruzsálemet. A két erről szóló elbeszélés részben egyezik, részben eltér: a 2Sám 5,6-8 a „csatornát” említi, az 1Krón 11,4-6 Jóáb hőstettét hangsúlyozza. Az irodalomkritikai vizsgálat Sámuel könyvének elbeszélését részesíti előnyben. Ugyanakkor Warren aknájának felfedezése újra a Krónikák megjegyzését hozta előtérbe. – Ennek háttérén érdekes vizsgálni a fennmaradt archeológiai adatokat. Warren aknája jebúsi korban még feltételezhetőleg nem létezett, de már ekkor használhatták a helyén lévő karsztot háború esetén arra, hogy a Gihón-forrás vizét a városba bevezessék. Dávid bizonyosan azért vonul kevés emberrel Jeruzsálem alá, mert a vízellátás gyengeségét ismerte, s a város lakóit megadásra tudta készíteni nagyobb csata nélkül is. A tanulmány a szöveg új magyarázatát adja, ami lehetővé teszi azt is, hogy a történeti eseményeket rekonstruálni tudjunk.

Once Again: David Captures Jerusalem

David's capture of Jerusalem is a debated historical question. Two biblical texts report on it (II Sam v 6-8, viz. I Chron xi 4-6) stressing the importance of the „tunnel” and, on the other hand, Joab's heroic action. Literary criticism determines the prevalence of Samuel's narrative. However, discovering Warren's Shaft put I Chron in the foreground. – Against this background, investigating archaeological data might be interesting. Presumably, Warren's Shaft did not exist in Jebusite times but a natural karstic tunnel which, in times of war, might have been used to bring the water into the town. It is supposed that David came to Jerusalem with but a few people since he had known about the water supply system and its weakness. So he could bring the inhabitants of the town to surrender without severe fighting. The study provides a new translation of the text which makes possible a tentative reconstruction of the events also.

*

LUKÁCS PÉTER, CSc

professor emeritus, Budapest, WJLF

A hazai felsőoktatási felvételi rendszer 2023-as változtatásának dilemmái

kulcsszavak: felsőoktatási felvételi; oktatáspolitikai; elajándékozott állami felsőoktatási intézmények

*

MAJSAI TAMÁS, CSc

Az Amida (Tizennyolcas ima) és a keresztény mentálhigiéné

kulcsszavak: 12. eulógia; birkat ha-minim; recenziók

*

NAGY PÉTER TIBOR, DSc

egyetemi tanár, Budapest, WJLF, ELTE

A tudományszámolás, avagy Hubai Péter kételyei

*

PECSUK OTTÓ, PhD Habil.

egyetemi docens, Budapest, KRE HTK, Magyar Bibliatársulat

A szegények mindig veletek lesznek / A szegénység mint teológiai téma Medellíntől

Ferenc pápáig

kulcsszavak: felszabadítás teológia; Medellín; Ferenc pápa

A szegények és a szegénység kérdésének teológiai feldolgozása a Medellínben tartott második latin-amerikai püspöki konferencia (CELAM) óta került középpontba, és egyik pillérét alkotta a második vatikáni zsinat örökségét továbbvivő latin-amerikai katolikus teológiai ébredésnek, és ennek következtében magának a latin-amerikai felszabadítás teológiának is. Azt vizsgálom, hogyan változott a szegénység témájának feldolgozása a Medellínt követő CELAM konferenciákon, Pueblában, Santo Domingóban és Aparecidában, illetve hogyan láthatjuk-e a téma kiteljesítését vagy globálissá tételét a Ferenc pápa által 2013-ban kiadott, programadó apostoli intésben, az Evangélium gaudiumban.

The theological concept of poverty and the poor has been in focus since the Second Latin American Episcopal Conference (CELAM) held in Medellín, and has formed one of the pillars of the Latin American Catholic theological revival that continues the legacy of the Second Vatican Council, and

consequently of the Latin American liberation theology itself. I am investigating how the topic of poverty has changed at the CELAM conferences following Medellin, in Puebla, Santo Domingo and Aparecida, and how we can see the coming to fullness or globalization of the topic itself in the programmatic apostolic exhortation *Evangelii gaudium* issued by Pope Francis in 2013.

*

SIMON RITA

PhD hallgató, Budapest, ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, egyiptológia

Tutankhamon ékköve

kulcsszavak: líbiai üveg; adók; expedíciók

A modern kor számára először 1846-ban került említésre a Nílus-völgytől körülbelül 700 km-re, az egyiptomi Nyugati-sivatag Nagy Homoktengerében található úgynevezett Líbiai Üveg Terület létezése, melynek tényleges tudományos felfedezése azonban 1932-ig még váratott magára. Ennek a sivatagi homokos felszínen mára szórta megtalálható természetes üvegnek a kialakulása még manapság is vitatott. Több elmélet létezik, amelyek közül a leginkább elfogadott szerint, körülbelül 30 millió évvel ezelőtti részleges meteorit becsapódásnak köszönhető az egyedi tulajdonságokkal rendelkező természetes üvegfelület kialakulása a legalább 2500 km²-es területen. Az elmúlt évtizedekben ezen a Líbiai Üveg Területen megfordult tudományos expedíciók nemcsak az üveg geológiai összetételét és kialakulásának körülményeit vizsgálták, hanem felfigyeltek az anyag használatára kőkorszaki pattintott kőeszközök és balták formájában is. Ezen kőeszközök elterjedésének távolsági szórása a Nyugati-sivatag területén képezte már tanulmány tárgyát. Érdekes módon, a kőkorszaktól időben jóval később, a Nílus-völgyben eddig ismert egyedüli fáraónikus példaként, az ebből a különös zöldes-sárga áttetsző kőből készített skarabeusz Tutankhamon egyik pektorálisán került felhasználásra. A pektorális - melynek motívumai a Nap és Hold mozgásához köthető összetett szimbolikát jelöltek és a halott fáraó „oziriszi” feltámadását segítették elő - 1922-ben a Howard Carter által megtalált királyi sír (KV62) „kincstárából” került elő. A skarabeusz anyagát azonban egészen 1998-ig kalcedonnak tartották, amikor gemmológiai analízis során sikerült bizonyítani, hogy abból a ritka, természetes líbiai üvegből készült, amely kizárólagosan a messzi nagy homoktengeri lelőhelyen található meg. Ezen háttéranyag ismeretében előadásom során annak lehetőségeit vizsgálom meg, hogy hogyan kerülhetett a Tutankhamon skarabeuszát alkotó természetes üveggő a Nílus-völgybe, ahol egy uralkodói nyakék kiemelt díszévé vált. Eltekintve a véletlenszerűség lehetőségétől, a prezentáció fókuszpontjaiba a feltételezhető 18. dinasztiai sivatagi expedíciós tevékenység vizsgálata, valamint az idegen népek által a fáraók számára küldött *inw* adók vizsgálata kerül. Ezen adók küldőncsei többször kerültek szöveges említésre és képes ábrázolásra a nyugat-thébai nemesi sírokban a 18. dinasztia folyamán.